

Heikki Heikkilä
Tietohallintojohtaja, KEHA- keskus
Maakuntien ICT- palvelukeskuksen selvityshenkilö

Asiantuntijalausunto

Eduskunnan valtiovarainvaliokunnalle

18.4.2017

Asia: HE 15/2017 vp Hallituksen esitys eduskunnalle maakuntien perustamista ja sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisen uudistusta koskevaksi lainsäädännöksi sekä Euroopan paikallisen itsehallinnon peruskirjan 12 ja 13 artiklan mukaisen ilmoituksen antamiseksi

Maakuntien valtakunnallinen ICT- palvelukeskus

Hallituksen esityksessä maakuntalaiksi esitetään kolmen valtakunnallisen palvelukeskuksen perustamista. Näistä yksi on Tieto- ja viestintäteknisten palvelujen palvelukeskus. Tieto- ja viestintäteknisten palvelujen palvelukeskuksen (ICT-palvelukeskus) tehtävänä on tuottaa tietohallinto-, kehittämis-, integraatio- sekä tietojärjestelmä- ja tietotekniikkapalveluja. Maakunnilla on velvollisuus käyttää mainittujen palvelukeskusten tuottamia palveluja.

ICT- palvelukeskuksella tavoitellaan maakuntien palvelujen digitalisaation vahvaa edistämistä, jonka kautta saavutetaan myös toiminnallisia ja laadullisia parannuksia maakuntien toiminnassa sekä kustannustehokkuutta ICT- palvelujen järjestämisessä ja tuotannossa.

Nykyisten sote- toimijoiden (kuntayhtymät ja kunnat) tietojärjestelmä- ja sopimuskirjo on erittäin laaja (useita tuhansia) ja kustannustehokkuus vaihtelee. Maakuntien käyttöön tulevista muista järjestelmistä suurin osa siirtyy valtiolta.

Palvelukeskuksen perustaminen ja ensivaiheen tehtävät

Tavoitteena on perustaa ICT- palvelukeskus osakeyhtiönä kesän 2017 aikana siten, että valtio omistaa koko osakekannan. Kun maakuntavaalit on käyty ja maakunnat järjestäytyneet, muutetaan yhtiöjärjestystä ja maakunnille siirretään 90% osakkeista maakuntien väkiluvun suhteessa. Perustamisvaiheessa valtio rahoittaa palvelukeskuksen starttivaihetta 2017-19 aikana. Sen jälkeen palvelukeskuksen tulisi rahoittaa toimintansa palvelumaksuin, puitejärjestelyihin liittyvin komissioin ja erillisellä hankekohtaisella rahoituksella.

Palvelukeskuksen tehtävät jakaantuvat sen alkuvaiheessa kolmeen kategoriaan:

- Järjestelmien ja sähköisten palvelujen kehittämishankkeiden toteuttaminen ja käyttöönoton tukeminen maakunnissa. Linjauksia hankkeista tulossa mm. SOTEICT- palvelukeskusvalmisteluryhmän kautta keväällä 2017.
- ICT- palvelujen hankinnan ja tuotannon konsolidointi lähinnä kilpailuttamalla ja tarjoamalla puitejärjestelyjen kautta maakunnalle hankintavaihtoehtoja
- Valtiolta maakunnille siirtyvien järjestelmien ja sähköisten palvelujen tuotannosta ja kehittämisestä huolehtiminen

Lisäksi palvelukeskus voisi maakuntien toiminnan valmistelu- ja käynnistysvaiheessa tarjota asiantuntija-apua.

Ensimmäisessä vaiheessa palvelukeskuksia perustetaan yksi. Jos SOTEICT- järjestelmäkehitykseen tulee merkittäviä kehittämishankkeita palvelukeskuksen vastuulle, voidaan nämä tehtävät keskittää tytäryhtiönä perustettavaan SOTEICT- kehittämissyhtioon. Vastaavia tytäryhtiöitä voidaan perustaa muitakin vastaavia erityistehtäviä varten.

Palvelukeskus perustetaan alkuvaiheessa kevyenä organisaationa ja sen kehittyminen sekä tehtävien että resurssien suhteen tapahtuu maakuntien toimesta normaalin osakeyhtiön hallitustyöskentelyn kautta. Henkilöstö toimii hajautetulla mallilla useilla paikkakunnilla. Henkilöstöä ei koota yhdelle paikkakunnalle.

Palvelukeskus ei tuota ICT- palveluja kilpailluilla markkinoilla toimiville organisaatiolle pois lukien maakuntalain 118§ 4 momentin kohta, joka koskee palvelukeskuksen palveluvelvoitetta eräissä erikseen määritellyissä palveluissa.

Maakuntien muutosvaiheen ICT- palvelut

Maakuntien perustamisvaiheessa tulee keskittyä siihen, että vain toiminnan aloittamisen kannalta välttämättömät ICT- muutokset tehdään. Muilta osin käytetään olemassa olevia järjestelmiä ja ICT- palveluja. Maakuntien aloitusvaiheen ICT- palvelut on pakko toteuttaa siten, että nykyisten toimijoiden järjestelmiä ja sopimuksia käytetään. Maakuntien alueilla olevia ICT-palveluiden tuotannonrakenteita ei pidä lähteä heti purkamaan. Maakuntien perustaminen on haasteellinen ja se on pakko toteuttaa nykyisiin toimijoihin ja teknologioihin pohjautuen. Muutosvaiheessa palvelukeskuksella voi olla roolia ICT- palvelujen toimitusverkostossa. Siirtymäkaudella 2019-21 palvelukeskuksen roolia ja tehtäviä voidaan laajentaa maakuntien ohjauksessa.

Palvelukeskuksen mahdollistama hyötypotentiaali

Palvelukeskuksen avulla on haettava hyötyjä sekä kustannustehokkuuden osalta että erityisesti toimintamallien kehittämisen ja toiminnan uudistuksen osalta (palvelujen digitalisaatio). Jos perustettava palvelukeskus keskittyy ainoastaan ICT-kustannusten minimoimiseen, jäävät vaikutukset sosiaali- ja terveydenhuollon sekä muuhun maakunnan ICT-kokonaiskustannuksiin pienehköiksi. Palvelujen digitalisaation kautta hyödyt voidaan saada merkittäviksi, jos valtakunnallisessa kehittämistyössä onnistutaan.

Palvelukeskukseen keskitettävillä kehityshankkeilla voidaan merkittävästi tehostaa hankkeiden läpivientä ja sitä kautta edistää maakuntien palvelujen digitalisointia. Näiden osalta olennaista on, että keskeisten, kiireellisten hankkeiden osalta rahoituspäätöksiä tehdään nopeasti. Palvelukeskuksen on jo perustamisestaan lähtien valmistauduttava siihen, että sillä on kehittämishankkeiden toimeenpanoon tarjota resurssit.

Yleensä kookkaissa järjestelmä uudistuksissa arvioidaan, että hyötypotentiaali on kokonaisuudessaan saavutettavissa vasta järjestelmän käyttöönotosta noin aikaisintaan 3 – 5 vuoden sisällä. Palvelujen digitalisaation hyötypotentiaali voi olla taloudellisesti todella merkittävä, mutta sen tarkkaa määrää on vaikea tässä vaiheessa arvioida. Varmaa on kuitenkin se, että merkittävien ja maakuntien välillä samankaltaisten palvelujen digitalisaation hyötypotentiaali saavutetaan nopeimmin ja kustannustehokkaimmin keskittämällä resurssit ja ohjaamalla toteutusta maakuntien yhteisenä kokonaisuutena.

Kustannustehokkuutta lisäämällä ICT-palvelukeskuksen kautta (liittyen valtakunnallisiin ja maakunnallisiin palveluihin) tuotettujen palveluiden on arvioitu tuottavan vähintään 30 milj. € ja korkeintaan 60 milj. € hyötypotentiaalin vuositasolla riippuen arvioijasta. Tämä on noin 5-10% SOTE- toimijoiden ICT- kokonaiskustannuksista ja maksimissaan vain 0,3% sosiaali- ja terveydenhuollon kokonaiskustannuksista esimerkiksi vuoden 2014 osalta (20 miljardia euroa).

Pienestä suhteellisesta kustannusvaikutuksesta johtuen ICT- palvelujen kustannustehokkuutta on haettava kevyellä toimintatavalla hankintojen keskittämisen, puitejärjestelyjen ja alihankintaverkoston kautta markkinoita hyödyntäen 2-4 vuoden aikavälillä eikä luotava uusia raskaita välirakenteita. Suurimmat vaikutukset palvelukeskuksella voi olla digitalisaation edistäjänä kansallisella tasolla maakuntien yhteisenä asiantuntija-keskittymänä ja hankeosaajana. Toiminnan ja resursoinnin painopiste tulisi kohdistua pääosin palvelujen digitalisaation läpivientiin, kehittämiseen, käyttöönottoon ja tukeen.

Palvelukeskukseen ja maakuntien ICT- palveluihin liittyvät keskeiset haasteet

- Nykyinen maakuntavalmistelun alueellinen kenttä on hajanainen ja jonkin verran kansallista panostusta tarvitaan, että maakuntien tietohallinnon organisointi, arkkitehtuurityön aloittaminen ja muutosvaiheen välttämättömät ICT- tehtävät saadaan tehtyä. Palvelukeskus joutuu hakemaan tässä muutoksessa paikkaansa jo ennen kuin maakuntien tietohallinnon ohjaus- ja yhteistyörakenteet ovat syntyneet.
- Työnjako KELAn ja tuleva ICT- palvelukeskuksen osalta on epäselvä ja se tulee päättää pikaisesti.
- Palvelukeskuksen toiminnan pääpaino tulisi kehittämistoiminnassa, mutta rahoitusmallia investointityyppisten palvelukeskukselle osoitettavien hankkeiden läpivientiin ei ole määritelty.